

Βαρθολομαίος Κουτλουμουσιανός: Πότε άρχισε τη διδασκαλία του στη Φλαγγίνειο Σχολή; (Πρωτοπρεσβύτερος Γεώργιος Μεταλληνός, Ομότιμος Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Παν/μίου Αθηνών)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Είναι γνωστό, ότι με την επαναλειτουργία του Φλαγγινιανού[1] στη Βενετία (Μάρτιος 1824)[2] προσελήφθη σαν διδάσκαλος και ο λόγιος κληρικός Βαρθολομαίος Κουτλουμουσιανός[3]. Για την αρχή όμως της θητείας του δεν έχουμε ρητή μαρτυρία. Ο ιστορικός της Φλαγγινείου Σχολής κ. Αθανάσιος Καραθανάσης στηρίζεται σε μian απόφαση της Αδελφότητας από 13 Απριλίου 1834, που αναφέρει τα ακόλουθα: “In questa spiacevole positione si trovarano le cose quando il benemerito e di sempre a noi grata ricordanza padre Bartolomeo Cotlumusiano, il quale per quasi sette anni aveva degnamente sostenuto l’ufficio di rettore e maestro nella detta suola invitato dal Governo Ionio ad vi assumere una

cattedra di professore”[4].

Από τη μαρτυρία αυτή συμπεραίνει ο Καραθανάσης: «Στο μεταξύ όμως διάστημα (Οκτώβριος 1827 - Ιούνιος 1828) πρέπει να άρχισε τη διδασκαλία του στο Φλαγγινιανό ο γνωστός λόγιος Βαρθολομαίος Κουτλουμουσιανός». Το συμπέρασμα δηλαδή του Καραθανάση στηρίζεται σε πληροφορία που απέχει αρκετά χρόνια από την αρχή της θητείας του Κουτλουμουσιανού στο Φλαγγίνειο, και, το σπουδαιότερο, όχι τόσο βέβαιης, αφού δεν δίνει με ακρίβεια το χρόνο («επί επτά περίπου χρόνια» - «per quasi sette anni»). Είναι λοιπόν δικαιολογημένη και η σχετική αβεβαιότητα του Καραθανάση.

Το Αρχείο όμως των αδελφών Τυπάλδων – Ιακωβάτων στο Ληξούρι της Κεφαλληνίας[5] μας προσφέρει μιαν εγγύτερη – και γι’ αυτό εγκυρότερη μαρτυρία – για τον χρόνο που ο Κουτλουμουσιανός κατείχε τη διεύθυνση και διδασκαλία στη Φλαγγίνειο Σχολή. Πρόκειται για μια εγκύκλιο επιστολή της Εφορείας της Σχολής που στάλθηκε στον Ιερομόναχο Κωνσταντίνο Τυπάλδο-Ιακωβάτο[6], καθηγητή τότε της θεολογίας στην Ιόνιο Ακαδημία[7] και πρώην διάκονο της Κοινότητας στη Βενετία[8]. Το γράμμα φέρει χρονολογία 14 Μαΐου 1828 και αναφέρει τον Κουτλουμουσιανό σαν διευθυντή της Σχολής ήδη. Έτσι, με το κείμενο αυτό, βγαλμένο από το ίδιο το περιβάλλον της Σχολής, δικαιώνεται το συμπέρασμα του Καραθανάση και αποδεικνύεται ορθή η παραπάνω χρονική αναφορά της Αδελφότητας στη διάρκεια της θητείας του Β.Κ. στη Σχολή της Κοινότητας.

Το γράμμα όμως αυτό έχει και άλλη σπουδαιότητα έκτος από την παραπάνω. Δείχνει την προσπάθεια της Εφορείας του Φλαγγινείου να πλουτίσει τη Βιβλιοθήκη του, και γι’ αυτό απευθύνεται στους φίλους και τα παλαιά μέλη της Κοινότητας, όπως ο Κ. Τυπάλδος, και ζητά ενίσχυση είτε σε βιβλία είτε σε χρήματα. Ξέρομε δε πως υπάρχουν στο Αρχείο της Κοινότητας κατάλογοι συνδρομητών[9]. Για τους λόγους αυτούς εκδίδουμε στη συνέχεια το γράμμα, ανέκδοτο μέχρι σήμερα, που εκτός των άλλων πιστοποιεί συνάμα και τη σημασία του Αρχείου των Ιακωβάτων για τη νεότερή μας Ιστορία.

Το γράμμα

Αρχείο Τυπάλδων Ιακωβάτων (=ΑΤΙ) στο Ληξούρι της Κεφαλληνίας, Φάκελος Κ(ωνσταντίνου) 2, άρ. 128. Δίφυλλο, διαστ. 251X202 χιλ., περιθώριο αριστερά περ. 10 χιλ. Δίπλωση δύο φορές κατά την οριζόντια και δύο κατά την κάθετο διάσταση. Χωρίς Φάκελο. Όνομα και διεύθυνση του παραλήπτου στο φύλλο 2β: «Al Reverend(issi)mo S(igno)re/S(igno)r D(o)n Costantino Tipaldo/Professore All’ Universita- /Corfu». Χαρτί λευκό ελαφρά κιτρινισμένο. Το κείμενο στη σελ. 1α. Οι υπογραφές ιδιόχειρες.

Signore,

La Consulta della Nazione a stimato che tornasse opportuno al decoro maggiore del Collegio Greco Flangini e al miglior ammaestramento de’ suoi giovani alunni l’erigere in esso anche una Biblioteca. I mezzi pecuniari della Nazione nostra non essendo proporzionati alle quotidiane necessita e al buon desiderio, noi lo preghiamo a volerci anche in quest’ occasione porgere una nobile testimonianza del suo zelo, per l’onore e l’utilita Nazionale con concorrere con qualche offerta o in libri o in denari all’, esecuzioni del nostro divisamento. Il nome del donatore sara registrato e pubblicato nel giorno solenne dei pubblici esami, affinche rimanga

perpetua la ricordanza della sua liberalita, serva essa d'esempio e le venga tributata anche dai venturi la meritata riconoscenza.

Le offerte si ricevono ogni giorno, eccettuato il giovedì e la domenica, dal Rettore Reverend(issi)mo D(o)n Bartolomeo Cutluziano (sic) nel Collegio Flangini, presso la Chiesa di S. Giorgio de' Greci dalle 9 antimeridiane sino alle due dopo il mezzo giorno.

Venezia li 14 Maggio 1828

Li Deputati e presidi del Collegio
Greco Flangini.

Emilio de Tipaldo Guardian G(enerale)
(FIRMATI) Cav(aliere) Andrea Mustoxidi
Constantino Cavaco

Μετάφραση

Το Συμβούλιο της Κοινότητος (του Γένους) αποφάσισε, (για) να φροντίσει κατάλληλα το μεγαλύτερο εξοπλισμό του Ελληνικού Κολλεγίου Φλαγγίνη και την καλύτερη εκπαίδευση των νέων μαθητών του, την ίδρυση σ' αυτό και μιας Βιβλιοθήκης. Επειδή τα οικονομικά μέσα της κοινότητάς μας δεν είναι ανάλογα με τις καθημερινές ανάγκες και την καλή διάθεση, σας παρακαλούμε να θελήσετε και σ' αυτήν την περίπτωση να δώσετε μια ευγενική μαρτυρία του ζήλου σας για την εθνική τιμή και ωφέλεια, συμβάλλοντας με κάποια προσφορά είτε σε βιβλία είτε σε χρήματα στην εκτέλεση της αποφάσεώς μας.

Το όνομα του δωρητού θα καταχωρισθεί, και θα κοινοποιηθεί την επίσημη ημέρα των δημοσίων εξετάσεων, για να μένει συνεχής η ανάμνηση της γενναιοδωρίας Σας, να χρησιμεύσει σαν παράδειγμα και να της αποδίδεται και από τους μεταγενεστέρους η επάξια ευγνωμοσύνη.

Οι προσφορές γίνονται δεκτές καθημερινά, εκτός Πέμπτης και Κυριακής, από το Διευθυντή Αιδεσιμώτατο Ντον Βαρθολομαίο Κουτλου[μου]σιανό στο Φλαγγίνειο Κολλέγιο, δίπλα στην Εκκλησία του Αγίου Γεωργίου των Ελλήνων, από τις 9 π.μ. μέχρι τις δύο μ.μ.

Βενετία, στις 14 Μαΐου 1828.

Οι αντιπρόσωποι και διευθύνοντες του Ελληνικού Κολλεγίου
Αιμίλιος Τυπάλδος Γ(ενικός) Επιστάτης
Ιππότης Ανδρέας Μουστοξύδης

Η μορφή και το ύφος του Γράμματος δείχνει, ότι πρόκειται πράγματι για εγκύκλιο επιστολή, που στάλθηκε με την ίδια μορφή σε πολλούς άλλους έκτος από τον Τυπάλδο. Το κείμενο υπογράφουν τρεις από τις σπουδαιότερες μορφές της Κοινότητας την εποχή αυτή, ο Αιμίλιος Τυπάλδος, από τα ηγετικά στελέχη της Αδελφότητας, ο Ανδρέας Μουστοξύδης, από τα επισημότερα μέλη της, και ο Κων. Καβάκος, αρχειοφύλακας της Αδελφότητας. Αν ο Τυπάλδος ανταποκρίθηκε στην παράκληση της Εφορείας του Φλαγγινείου Σεμιναρίου δεν γνωρίζουμε. Ίσως οι κατάλογοι των συνδρομητών του Σχολείου θα έχουν να δώσουν κάποια απάντηση σχετικά.

1. Βλ. την πρόσφατη σπουδαία μελέτη του Αθαν. Ε. Καραθανάση, *Η Φλαγγίνειος Σχολή της Βενετίας, Θεσσαλονίκη 1975 (διατριβή), σσ. 381+8 Πίνακες. Πληρέστατη εργασία, στηριζόμενη σε πλούσιο αρχειακό υλικό.*
2. Βλ. Καραθανάση, όπ. π., σ. 311.
3. Στη βιβλιογραφία, που δίνει για τον Κουτλουμουσιανό ο Καραθανάσης (όπ. π., σ. 311, σημ. 7), να προστεθούν και οι ακόλουθες βασικές μελέτες: Κ. Δυοβουνιώτου, «Βαρθολομαίος Κουτλουμουσιανός», στην Επ. Επετ. της Θεολ. Σχ. του Παν. Αθηνών 1937 (1938), σ. 17-44 και σ' ανάτυπο. Ν.Β. Τωμαδάκη, Εισαγωγή εις την Βυζαντινή Φιλολογίαν, τόμ. Α', έκδ. Β', Αθήναι 1956, σ. 97-100 (όπου και ευρύτερη βιβλιογραφία).
4. Οπ. π., σ. 311 (σημ. 7).
5. Βλ. γι' αυτό Κ.Γ. Μπόνη, «Αρχείου Σύμμικτα. Τακτοποίησις και Μελέτη του Αρχείου των Οίκων Τυπάλδων-Ιακωβάτων εν Ληξουρίω της Νήσου Κεφαλληνίας», στην Επετηρ. Επιστημ. Ερευνών του Πανεπ. Αθηνών, τόμος Β' (1970) σ, 553-626 (και σ' ανάτυπο).
6. Έζησε 1795-19.11.1867. Βασική μελέτη γι' αυτόν μένει ακόμη η βιογραφία του από τον Ηλία Τσιτσέλη, Κεφαλληνιακά Σύμμικτα, τόμ. Α', Εν Αθήναις 1904, σ. 669-690. Βιβλιογρ. για τον Κ.Τ. βλ. στου Μπόνη, όπ. π., σ. 560-62. Επίσης στο έργο Β. Σταυρίδου, Η Ιερά Θεολογ. Σχολή της Χάλκης, τόμ. Α', 'Αθήναι 1970, σ. 18-21. Σ' αυτά πρόσθεσε: Γ.Δ. Μεταλληνού, «Οι αδελφοί Ιακωβάτοι ως συλλογείς δημοτικών τραγουδιών χάριν του Διονυσίου Σολωμού», Παρνασσός ΙΓ' (1970) σ. 90-118 (και σ' ανάτυπο). Του ιδίου, Το ζήτημα της Μεταφράσεως της Αγίας Γραφής εις την Νεοελληνικήν κατά τον ιθ' αιώνα, Αθήναι 1977, σελ. 204 έ.έ., 311 έ.έ.
7. 1826-1839.
8. 1821-1825. Βλ. Γ. Μεταλληνού, Οι σπουδές του Κων. Τυπάλδου- Ιακωβάτου (υπό εκτύπωση) πρβλ. Τσιτσέλη, όπ.π, Α', σ. 670.
9. Καραθανάση, όπ. π., σ. 313 (και σημ. 9).

Πηγή: Τεύχος Α', σελ. 54-57, Πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου Λ. Μεταλληνού «Μικρά Ιστορικά», Πρώτη έκδοση, Λευκωσία 1988 Γ.Δ. Μεταλληνός, Πίνδου 11, 15451 Αθήνα και Πολιτιστικός Όμιλος «Οι ρίζες», Τ.Κ. 3215 —

Λεμεσός